

ВІДГУК

офіційного опонента

кандидата культурології, доцента

Овчаренко Тетяни Станіславівни

на дисертацію Марційчук Юлії Іванівни

«Процеси візуалізації в культурі незалежної України»,

яка подана на здобуття

наукового ступеня кандидата культурології

за спеціальністю 26.00.04 – українська культура

Актуальність представленого до захисту дослідження полягає у тому, що воно концентрує увагу на проблемі культурологічного узагальнення процесів візуалізації, на які має вплив вирішення питань щодо самовизначення та ідентифікації України.

Обраний дисертанткою концептуальний підхід обумовив логічно побудовану архітектуру дослідження, що ґрунтується на таких ключових питаннях: історико-культурних особливостях формування візуалізації, її ролі в українському культурному просторі, втіленню й донесенню різних змістів, візуалізованих у естетичних об'єктах.

Формулювання об'єкту та предмету дисертації відповідають паспорту спеціальності та передбачають широкий теоретичний контекст вирішення питань, які заявлені у темі роботи. У відповідності до мети авторка ретельно вибудовує теоретико-методологічну основу дослідження, яке за своїм науковим рівнем відображає сучасний рівень теорії культури.

У розділі 1 дисертантка розглядає питання створення парадигмальної основи дослідження та її методологічної бази. У тексті роботи зазначено важливість комплексної культурологічної парадигми, що уможливорює концептуальні пошуки у сфері методології, зокрема застосування ідей семіотичного методу, мистецтвознавчого аналізу, системного аналізу,

аксіологічного методу та врахування новітніх інтелектуальних течій (с. 39 дис.). Це забезпечує обґрунтованість результатів щодо ролі і місця візуалізації в культурі України.

Принципово важливим є наголос Ю. І. Марційчук на історико-культурній обумовленості візуалізації (с. 23 дис.), що відображає особливості світоглядних настанов соціальних акторів, зокрема митця, критика, глядача, ціннісно-нормативні аспекти культури.

Розділ 2 присвячений аналізу зміни дослідницької програми, що втілюється в концепті «візуальний поворот». На наш погляд, авторка переконливо розкриває панораму візуальних досліджень від інтерпретативної парадигми до парадигми «присутності», які виявилися об'єднаними у зв'язку зі збільшенням зображуваного та можливостей для його відтворення (с. 63–65 дис.). Цікавим є те, що в останньому підрозділі означеного розділу Ю. І. Марційчук дає розгорнуту характеристику позитивних і негативних трансформацій, що викликані масштабністю побутування візуалізації у сучасному культурному просторі України.

У розділі 3 у полі зору дослідниці, на нашу думку, опинилися досить різноманітні явища візуальної культури, що проявилось у проекції запропонованих до уваги авторкою візуальних текстів, які представлені знаками, символами, образами та акумулюють ціннісно-змістові аспекти культурної діяльності, надають можливість виявляти та інтерпретувати домінуючі суспільної свідомості.

Вважаємо, що на сторінках дисертації цілком слушно фіксується процес, який авторка називає «створенням образно-символічного ряду з відображенням смислів національної ідентичності» (с. 101 дис.), оскільки його розгортання впливає на культурний розвиток України.

В означеному розділі Ю. І. Марційчук послідовно відтворюються й аналізуються: візуалізовані змісти минулого, які є актуальними для сучасності України, деструктивні змісти, що мають на меті реалізувати активізуючу функцію, візуалізація проблеми реального/віртуального, в сенсі

осмислення митцями втрати уявлень про цілісність світу, характерної для посткласичної суспільної свідомості.

Безумовно, у межах дисертаційної роботи неможливо охопити абсолютно всі сторони означеної проблеми, але Ю. І. Марційчук, на нашу думку, знайшла найбільш важливе і характерне для концептуалізації проблеми. Позитивною стороною є те, що теоретичні положення верифіковані зіставленням з емпіричним матеріалом.

Як і кожне самостійне дослідження, дисертація не позбавлена недоліків. Тому, не маючи принципових зауважень до структури роботи, ступеню обґрунтованості основних теоретичних положень, вважаємо за потрібне вказати на моменти, які здалися нам дискусійними, та висловити кілька зауважень і побажань.

1. У ході визначення об'єкту дослідження, зокрема у авторефераті на сторінці 2 подано наступне формулювання: «Об'єктом дослідження є культура в роки незалежності». На наш погляд, можна було б його розширити й уточнити. Оскільки у такому разі, об'єкт визначає лише хронологічні межі наукової розвідки.

2. Наступне побажання пов'язане із попереднім зауваженням. Ідеться про дещо збіднений нарис особливостей культури періоду здобуття Україною незалежності, але останній не псує загальної ємності наукового дослідження та значимості результатів.

3. Позитивно відзначаючи аналіз джерел Ю. І. Марційчук з обраної проблематики, слід було б чіткіше визначити власне ставлення до теоретичних напрямів дослідження візуалізації, тобто зазначити те, що взято за концептуальну основу наукової розвідки.

4. Дисертант слушно зауважує складність феномену візуалізації та його різноплановість, однак більш детального висвітлення потребували б критерії, за якими відбиралися для аналізу візуальні тексти, обґрунтування власного вибору.

Проте означені зауваження стосуються лише певних аспектів дисертаційного дослідження і не знижують наукової і практичної значущості праці. Позитивно оцінюючи дисертацію, особливо підкреслюючи актуальність обраної теми в умовах сучасних соціокультурних реалій України. Структура роботи, логіка викладу матеріалу Ю. І. Марційчук дозволяють констатувати, що дисертація засвідчує її професійну культуру висування наукових ідей, які характеризуються новизною та теоретичною перспективою.

Авторські ідеї пройшли апробацію у п'ятнадцяти одноосібних публікаціях, чотири з яких опубліковані у наукових фахових виданнях України, одна – у виданні, яке включене до міжнародних наукометричних баз, та десять – тези на науково-практичних конференціях. Автореферат написаний кваліфіковано, адекватно відображає всі положення та підсумкові результати дослідження.

Наприкінці констатуємо, що дисертація Юлії Іванівни Марційчук «Процеси візуалізації в культурі незалежної України», є самостійною завершеною працею. У ній отримані науково обґрунтовані результати, які мають істотне значення для розвитку сучасної української культурології. Відтак її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата культурології за спеціальністю 26.00.04 – українська культура.

Кандидат культурології, доцент,
доцент кафедри культурології та
мистецтвознавства

Одеського національного
політехнічного університету

Членський секретар

Т. С. Овчаренко

Т. С. Овчаренко

Реш

В. І. Шевчук